

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV. — No. 36.

12 Septembrie, 1899.

BUCOVINENII

Guvernul inteligentului bărbat de stat Bar. Bourgnignon continuă politica sa de ridicolă urmărire a «*Patriei*».

Inchipuiți-vă un guvern, care își face iluzia că poate nimici rezistența bărbătească a unui popor deșteptat la conștiința drepturilor sale, căutând să zădărnicească aparițiunea regulată a unui ziar popular. Trebuie să fie un bărbat de stat al Austriei, care comite asemenea ineptii, căci cu toate că acești oameni politici tratează de zeci de ani felurite chestiuni de naționalitate, ei tot n'au ajuns să înțeleagă pînă în ziua de azi ceea ce trebuie și ceea ce nu trebuie să facă. Dar cum și-ar fi făcut ei amintirea reputațiunea de bărbați de stat cari multe au pățit dar tot nimic n'au învățat? În alte țări tot mai vezi, că după ce oamenii dau cu capetele de pereți ei parcă se mai cumițesc ceva. În Austria însă nu; acolo ei vor să treacă cu capul prin pereți, și cum pereții sunt mai tari, de regulă bietul cap se frânge. De aceea, dacă cauți să cunoști Austria politică, găsești acolo atâtea capete politicește sparte. Nu e țară în Europa, în care să se fie consumat mai mulți bărbați de stat ca în Austria, din pricină că nicăieri nu sunt oameni mai fricoși, mai săraci cu duhul ca în politica «înaltă» de acolo.

Cum ar fi Baronul Bourgnignon altfel?

Încurcă și el biata Bucovină, precum încurcă colegii săi Austria.

Natural, că toată goana lui în contra «*Patriei*» nu numai că nu va putea să oprească în loc mișcarea de emancipare a Românilor, ci, din contră, are să-i dea porțiuni din ce în ce mai mari.

Dacă politica austriacă ar fi înțeles situația și ar fi dat la timp tuturor națiunilor deplina lor autonomie, fără să le ofenseze sentimentele și demnitatea, fără să le provoace întreaga fire la luptă, de mult ar fi încetat toate chestiile naționalităților, de mult s'ar fi îndrumat toate aceste popoare pe calea unui progres sănătos și ar fi putut contribui cu acest chip la consolidarea imperiului lor comun.

Dar totdeauna s'au găsit miniștri și guvernatori imbecili cari credeau că prin persecuții și violențe au să aducă întregi națiuni «la rezon».

Dar miniștri și guvernatorii s'au dus cu toții de vale, iar națiunile au resistat și persecuțiile și violența au rămas scene caraghioase și monumente de prostie politică în istorie.

Se vede că și Baronul Bourgnignon va avea parte de un asemenea monument. Trebuie să recunoaștem că ambiția lui e destul de modestă și va fi satisfăcută.

De luni de zile el dă procurorilor săi ordin să taie cite o bucațică din articolele «*Patriei*», și acest ziar nu numai că nu dispăre ci, spre adîncă amărăciune a gu-

vernatorului, el vede că cercul cetitorilor săi se lărgeste, că Românii toți îl încurajază, că masele chiar se tulbură de nedreptatea ce i se face de atîta vreme și cu atîta sistem. Reacțiunea crește zilnic și ea profită Românilor.

AMENINȚĂRI RIDICOLE

Vecinii noștri nu sunt mulțumiți, că politica de activitate nu prinde rădăcini între Românii de peste munți.

Mai ales scrisoarea politică a Domnului Alex. Mocioni, publicată în *Tribuna* și produsă în numărul nostru de azi, a produs o adîncă desamăgire în tabăra maghiară. Ziarele din Budapesta sunt otrăvite de necaz. Ele țipă și chiamă iarăș pe procurori să mai întrineze «obrăsnicia valahilor».

«Budapesti Hirlap» zice într'un articol intitulat «*Ungaria și naționalitățile*», că Ungaria nu e Valahia, nici Saxonia, nici Slovacime, nici Sîrbime, ci «*un imperiu*» get-beget maghiar, în care toți locuitorii, aparțină ei, de altfel, la ori ce fel de naționalitate, sunt și trebuie să fie Maghiari!

Gazeta aceasta mai ales e grozav de supărată, că Domnul Mocioni «proclamă» iarăș politica de pasivitate și că organizează un fel de conspirație pacinică împotriva caracterului de stat al Ungariei.

Ca domnului Mocioni să-i treacă pofta de a mai vorbi de pasivitate, organul fanatismului maghiar amenință pe Români, întrebîndu-i ce ar zice ei oare, dacă Maghiarii ar face față de ei aceeași politică pe care Prusienii o fac față cu Polonii, sau pe care Rușii o urmează față de Finlandezi?

Mărime cu mărime! Ungurul nu poate să scrie trei rînduri fără să se umfle în pene, fără să se făloșească și să se asemene cu cele mai mari națiuni din Europa.

O fi făcînd Germanii o politică violentă și infamă față cu Polonii, și Rușii față cu naționalitățile din împărăția lor, dar ce are de a face această politică cu aceea pe care o pot face Ungurii?

Ah, știm noi, că deșteptii noștrii vecini au mania de a se face mai mari și mai tari decît ce sunt, dar dacă se pun în acelaș plan cu cele 80 de milioane de Germanii și cu celelalte optzeci de milioane de Muscali nu înțeleg ei, că se umflă ca broasca ce voia să se facă cît un bou? Că au să pățească și ei întocmai aceiaș tristă soartă care au pus capăt acelei biete broaște?

Dar Ungurul nu are obicei să judece, să-și dea seama de marginile puterii sale; el e năvalnic ca toți proștii îngînfați; el e vecinic acelaș: violent și grandoman.

D'apoi n'au Ungurii decît să imiteze politica muscălească și cea nemțească din Posen și de sigur nu Românii au să-și pearză situația.

Adeseori li s'a făcut Românilor din Transilvania imputarea că nu ar fi destul de hotărîți, că nu ar fi deloc dispuși a face politica cea mai simplă dar cea mai sigură în succese: politica de resturnare radicală, revoluția.

Dacă Românii nu au luat încă această cale, cauza e că spiritul lor de ordine și lealitate așteaptă dela împăratul o îndreptare a situațiunei lor. Indreptarea asta întirzie de mult și răbdarea Românilor a ajuns și ea la ultima limită.

Poftească Ungurii să înăsprească această stare insuportabilă și au să se convingă în curînd de adevărul vorbeii vechi «*quid licet jovi, non licet bovi*».

Dar toate aceste rodontade ungurești sunt amenințările unui cîne slăbănog și tru-faș, despre care s'ar putea zice «gura lui e mare dar nu mușcă tare».

Un Ardelean.

Dorințe împlinite în Macedonia

Sunt ani de zile de când Românii din Macedonia n'au avut motiv de entuziasm național. Micile îmbunătățiri ce d. Haret s'a încercat să le facă în starea școalelor de acolo n'au inspirat încredere nimănui; și încă dela aceste încercări și pînă la expresia dorință a Românilor, de a schimba direcțiunea propagandei, era un pas însemnat.

Macedonenii se rezemnară pentru cazul venirii partidului conservator, care cuprinde într'insul pe toți aceia cari au încurajat mișcarea dela 1895, și speranța lor n'a fost înșelată.

Știri de îmbărbătare resună astăzi de pretutindeni; peste tot nu se vorbește la Aromâni decît de îmbunătățirile ce se aduc școalei din comuna lor, sau de reformele ce pregătește d-l ministru școalelor noastre secundare.

Mutarea liceului din curtea misionarilor catolici și suspendarea prelegerilor Călugărului Hippert sunt prognosticele unor serioase îmbunătățiri.

Persistența inspecțiunei de a mai ține acel local, care era și neigienic și în cea mai infectă mahala a orașului, da mult de bănuît și Românii s'au ferit, în tot deauna de a-și lăsa copii să meargă într'insul.

S'au făcut și anul acesta mutări, și numiri dar toate s'au făcut din timp mulțumită noiei secțiuni ce s'a făcut la ministerul Instrucției și toate au fost dictate numai de interesul școlar, iar nu ca pînă acum numai de bunul plac. Institutorii mai bătrîni și harnici au fost recompensați anul acesta printr'o mică sporire de leafă.

Această școală începe anul acesta cu clasa I și va avea 40 de bursieri.

Importanța acestei școli în propaganda românească și foloasele ce le va aduce ea Românilor ne-o dovedește în parte și plă-

cerea cu care s'au oferit toți tinerii macedoneni pentru catedrele dela această școală. Toți văd într'insa un loc de muncă și de mărire în acelaș timp.

Guvernul conservator va avea, la sigur, cu ce se mîndri iar în ce privește iubirea și admirațiunea ce și-a înrădăcinat d. Take Ionescu, în inima tineretului macedonean, ne arată calda cuvîntare a studentului Tacit pronunțată la congresul din zilele trecute din care extragem următoarele rînduri: . . .
«Pînă la 1892 atitudinea tuturor fruntașilor Țării în chestia macedoneană a fost cam aceeași: toți s'au ocupat de dînsa cu drag, toți au vrut să o înalțe, dar neuitatului Alexandru Lahovari îi vine meritul de a-i fi dat vigoarea ce o are acum prin înființarea consulatului dela Bitolia, — dorința neîmplinită a multor bărbați de Stat ca: I. Brătianu, M. Kogălniceanu, I. Ghica etc. Prin admiterea Eforiilor cari recunoscute de M. S. Sultanul ca autoritate școlară românească au dat avîntul mișcării noastre dela 1895. Și pentru că, Domnilor, actualul ministru de instrucție a fost atunci colaboratorul lui Alexandru Lahovari, pentru că astăzi reia firul dela 1895, reparînd ce a fost distrus, veind din nou și deschizîndu-ne orizonturi de care toată suflarea românească este doritoare, eu în numele studentimei macedonene, vă răg să aderați la telegrama de felicitare ce noi, conștienți de marele serviciu ce a adus cauzei noastre, ne credem datori să-i adresăm . . .»

Dar ceea ce vom avea noi în Macedonia anul acesta nu se mărginește numai la îndreptarea celor ce au fost în trecut; nu e de ajuns că atît școala de fete cît și cele de băeți vor avea localuri bune și mobilier ca lumea, că internii vor avea hrană și îmbrăcăminte — uniformă frumoasă — ceea ce a fost pînă acum lipsă remarcată față de celelalte propagande, dar anul acesta se crează ceva nou și ceva foarte important,

O nevoie de mult simțită era înființarea unei librării în Macedonia; această nevoie este satisfăcută acum și de la începutul lui Octombrie, negreșit o librărie va fi deschisă în Bitolia; localul s'a închiriat deja pe strada principală a orașului și cărțile ne informăm că se pornesc peste câte-va zile din București.

S'a orînduit o comisiune, din tineretul cult macedonean, care să studieze modificările ce trebuiesc aduse programelor din țară ca să fie potrivite trebuințelor locale, și s'a hotărît publicarea unor programe analitice pentru cursul primar, cu ajutorul cărora să se uniformizeze învățămîntul.

O tipografie românească care va începe să funcționeze, odată cu librăria, va publica diferite cărți de studiu pentru clasele începătoare, în cari trebuie să predominie dialectul. În această tipografie se va tipări și o revistă enciclopedică populară, care va fi scrisă în dialect de profesorii școlilor noastre secundare.

Se anunță deschiderea mai multor școli primare prin prejurul Salonicului pe lângă Jumaiă și prin Albania, se orînduește dezvoltarea școlilor primare din Veria și Crușova, ear ceea ce bucură mai mult pe toți, ceea ce răspunde unei dorinți de mult așteptate este înființarea școlii comerciale din Salonic.

Interesul d-lui Take Ionescu pentru cultura noastră a avut resunet și în comune cari nu aveau pînă acum școli românești. Astfel sunt cele 4 cereri din partea satelor de la frontiera bulgară, de pe lângă orașul Palenca, cari cer învățător și cărți și se obligă să plătiască totul.

Ciuda cu care gazetele grecești și cele bulgare au întimpinat reformele, dovedește că lovitura a fost dată cu dexteritate, de aceea noi nu putem decît să ne felicităm cu ele, și să dorim d-lui Ministru același succes și în chestiunea religioasă.

Cotnar.

DE PESTE MUNȚI

De pe Cris, Septembrie, 1899.

Suntem tot în mijlocul discuțiunilor pentru și contra activității electorale. Să intrăm sau nu, în viitoarea campanie electorală pentru Camera din Budapesta? Aceasta-azi cea mai actuală chestie pe aici.

Precum v'am mai scris odată, părerile sunt împărțite și ar fi greu să stabilești cam în care parte e majoritatea, pentru că lipsește orice criteriu la aceasta. Ziarele noastre tractează această cauză cu prea multă preocupare, încît din discuțiunile lor, înveninate și dintr'o parte și dintr'alta, nu prea poți alege adevărata dispozițiune a spiritelor.

Natural că multă lume e obosită de aceste lupte interne ce par fără de sfîrșit și ar dori să vază o desbatere mai ridicată, mai calmă, mai susținută de argumente obiective decît de recriminări reciproce și de batjocuri, cari nu conving pe nime dar disgustă pe toți, mai ales dacă ele nu mai conțin și nu mai fac loc altor preocupățiuni, cari ar putea și ar trebui să ridice moralul publicului și așa destul de abătut în urmă tristelor experiențe din vremea din urmă.

Negreșit că în chestia activității trebuiesc considerate două momente: și a, intra *sans phrase* în Camera sub binevoitoarea protecție a stăpînirii ungurești, și iarăș altă chestie e de a intra eventual în alegeri, cu programul dela 1881, ca partid de opoziție hotărîtă și energică, de opoziție națională care numai în *potriiva* Maghiarilor vrea să forțeze cu dreptul său poarta Camerei.

Asupra acestor chestii se așteaptă convocarea și întrunirea unei conferințe, care ea singură va avea să hotărască. Această conferință ar putea, foarte probabil, să voteze menținerea pasivității și astfel și unii

și alții dintre activiștii noștri ar rămânea pe jos cu planurile lor.

O asemenea decisiune din partea conferinței se pare cu atât mai probabilă, cu cât de fapt *nimic* serios nu s'a schimbat în cauzele cari provocaseră abținerea în alegeri. Legea electorală e și azi tot aceea, pentru unii mumă pentru alții ciumă, iar violențele în alegeri, nu se pare de loc, că vor fi înfrinate, mai ales după cum se vede din ultimele dispoziții și ordinațiuni ale guvernului cu privire la «*căratul*» alegătorilor pe cheltuiala municipiilor.

* * *

Scrisoarea Domnului Mocioni a răcorit mult pe unii activiști. Alții însă se întreabă dacă lupte extraparlamentare nu se dau, dacă luptele electorale nu sunt oportune, atunci ce e de făcut?

Și nedumerirea crește, timpul trece, Ungurii mereu ne atacă iar noi stăm pe loc. Cum să nu sporească dar șansele acelora cari vorbecc de apropieri și de împăcaciuni cu Ungurii? Firește, că marea majoritate a Românilor nici nu vrea să auză de o «*apropiere*», pentru că i se pare cel puțin fără de nici un rost a pierde vremea cu asemenea oferte jignitoare pentru mândria obștească a poporului.

Politica aceasta s'ar mai înțelege poate, dacă s'ar face din partea acelor elemente ale noastre cari erau acuzate că sunt moderate dar cari nu se arătau indignate de aceasta, pe vremuri, gravă acuzațiune. Dar aceste elemente, al căror șef e D. Mocioni, nu vor să știe azi de v'ro apropiere, pentru că nu văd din partea guvernului nici un indiciu că ar fi dispus a părăsi linia politică urmată de predecesorii săi.

Coresp.

CONGRESUL STUDENȚILOR

La ultimul congres al studenților noștri, la Rîmnicul-Vilcii, discuțiile au degenerat în argumente cu pumnul. Așa ne raportează cel puțin ziarele politice și nimeni n'a desmintit aceste știri.

O nespusă întristare ne coprinde, cetind asemenea rapoarte despre congresul tinerimei noastre universitare; o întristare cu atât mai adincă, cu cât ne dăm seamă despre rolul mare și înălțător pe care l'ar putea ține tinerimea noastră în această epocă.

Cînd vezi, că politica militantă a devenit pentru foarte multă lume o afacere bănească, adesea foarte rentabilă, — cînd vezi că vechile și bunele moravuri ale țării se duc și locul lor îl iau altele, cu desăvîrșire păgubitoare societății, cînd vezi că trăim într'o lume de fraze fără fond, într'un lux desfrînat care reclamă venituri enorme ce nu se pot avea decît pe baza unui compromis cu morala, — cînd le cunoști toate acestea, ai vrea să găsești o consolare în tinerimea țării. E natural să aștepti dela ea că, intrînd azi-mine în viața publică își va utiliza educația ei academică, instrucția ei superioară în scopul de a îndrepta relele deprinderi, că va stirpi corupția, că va înălța viața morală a societății noastre. Dar ce se mai alege din această nădejde, cînd auzi că congresele tinerimei se sfîrșesc cu bătăi?...

Ce să se aleagă din această țară, dacă majoritatea tinerimei ei ar fi atât de lipsită de ideal și de educație în cit scenele dela Rîmnicul-Vilcii să fie adevărata oglindă a caracterului general al tinerimei? Dar e peste putință a admite o asemenea suposiție: E peste putință a face întreaga tinerime respunzătoare pentru scenele urite și nedemne petrecute între cîțiva tineri pătimași.

Dar nu e mai puțin adevărat, că de fapt întreaga tinerime universitară suferă pe urma unor atit de regretabile încăerări. Înțelegem, ca ele să se producă în circiumi, între pahare, dar la *un congres universitar*?! Ș'apoi din ce cauză s'a produs? S'ar mai înțelege, deși nu s'ar putea scuza, dacă aceste părueți s'ar fi născut din vr'o degenerare a unor discuții științifice sau literare, dacă, ciocnindu-se prea tare ideile s'ar fi ciocnit nițel și capetele tinere, dar nu aceasta a fost cauza certurilor. Căutînd-o însă dăm de o rușinatoare stare de lucruri: de o politică de cea mai rea speță, de divisiuni și disensiuni înverșunate pe chestia agitațiunii pentru unul sau celalalt partid politic.

Negreșit, răspunderea nu cade atit asupra tinerilor cari s'au luat la bătaie, ci mai ales asupra acelor politicieni cari țin să deturneze pe studenți dela învățatură, făcîndu-și jocul politic cu ciți-va dintre ei.

Ce vreți, mulți tineri sunt lipsiți de mijloace și caută deja în timpul studiilor lor o slujbă de subsistență. Dar la noi nu se dau slujbele după merit și destoinicie, ci după gradul de activitate în propaganda de partid. Firește, că se găsesc apoi și studenți cari se dedau la această treabă politică sperînd și căpătînd în schimb o funcție de azi pe mîne în oarecare administrație. În mod natural apoi, studenții-funcționari de ieri sunt dușmanii neîmpăcați ai studenților-funcționari de azi: de aici colisiunile, de aici străduințele unora și altora de a face treburile partidului care-l susține.

Care Român onest poate aproba această «politică» a partidelor noastre? Unde o să ajungem, dacă deja tinărul student este ademenit să facă acest fel de politică, reprobabil și condamnat de tot ce este cult și cinstit în această țară?

Și în alte țări, sunt studenți săraci, dar ei nu sunt admiși în politică, ci își caută

o subsistență onorabilă, dînd lecțiuni, muncind literaricește pe la reviste și jurnale, scriînd prin birouri unde însă nu li se siluește conștiința și nu li se cer servicii de agenți electorali ai partidelor.

Dacă numărul studenților săraci este mare în capitală, de ce nu ar înființa Statul o *Casă a studenților*, în care toți cei săraci, dar talentați, muncitori și onești dintre ei să poată găsi un sigur adăpost pe tot timpul studiilor lor? O asemenea măsură ar pune capăt odată tipurilor de studenți-politicieni, cari în loc de a-și căuta de carte, se fac instrumentele partidelor, provoacă scandaluri, se compromit pe sine și majoritatea colegilor lor. Dar chiar din sînul studențimei ar trebui să pornească inițiativa de a se aduna, prin subscripții, baluri, etc., fonduri suficiente pentru înființarea unei astfel de Case a studenților. O agitație inteligentă și cumpătată pentru o asemenea idee ar face de sigur mare onoare tinerimei noastre universitare și un mare bine acelor studenți pe care îi exploatează azi politicianismul nostru militant și fără scrupule.

D.

D'ALE NOASTRE

LECTURA LA NOI

Cultura nu se poate face fără carte, dovadă că cită vreme scrierile se reproduceau cu mare greutate, prin transcriere, cultura intelectuală era privilegiul oamenilor bogați cari își puteau permite luxul de a ține, ca la Romani d. p., sclavi cari să le copieze cărțile de valoare. Resultat al ciocnirii ideilor, cultura nu se propagă decit prin scrieri, căci omul nu poate născoci o cultură fără a imita sau combina produsele intelectuale ale altora.

Este o veche plîngere, că la noi Români se citește puțin și că din această pricină cultura noastră nu ar fi decît o spoială, «un lustru fără basă.» Este, din nenorocire, întemeiată această recriminare ce ne-o facem reciproc.

Nu-i vorbă, se citesc la noi în vremea din urmă, ziare, dar numai din acest fel de publicații nu se poate dobîndi o serioasă orientare culturală, iar cărți de valoare nu se găsesc decît în foarte puține familii românești.

Băeții noștri, dacă citesc, citesc mai ales romanuri, adesea proaste și imorale cari le excită în mod bolnăvicios fantazia, le corump moravurile și caracterul. E și natural: întocmai ca societatea rea, așa și cărțile rele constituie un mediu a cărui influență nu rămîne fără efect asupra celui care o suportă.

Zilele trecute s'a ținut la Budapesta congresul internațional al criminaliștilor. Cu această ocazie, un membru al congresului a cerut, ca această instituție să intervină la guverne spre a se lua măsuri în privirea literaturii pornografe. Nu știm ce rezultat vor avea aceste hotărîri, căci de regulă guvernele nu prea nimeresc scopurile pe cari le urmăresc. Dar vorba e, că nici nu se poate aștepta ca guvernul să facă ceea ce tata și mama ar trebui să facă în vederea educației copiilor lor.

Lectura este isvorul culturii, așa este, dar precum sunt mai multe feluri de lectură așa sunt și mai multe feluri de cultură, dintre care însă numai cea morală combinată cu cea intelectuală e cea adevărată.

Spre a fi-o însuși pe aceasta, trebuie să-ți întocmești lectura în vederea ei și în această privință, slavă Domnului, avem și noi Români o literatură destul de bună. Măcar dacă am căuta s'o cunoaștem și să ne folosim de ea!

Delagruia.

SITUAȚIA PESTE MUNTI

Tribuna din Sibii publică o scrisoare a d. dr. Alex. Mocsonyi, adresată în Iunie d. dr. Rațiu asupra situației politice. Reproducem și noi o parte din această scrisoare destul de interesantă:

Vederile mele asupra deplorabilei situații politice în care ne aflăm, sunt cam destul de cunoscute.

«Și de astădată cu adincă durere, dar și cu toată sinceritatea trebuie să mărturisesc, că după convingerea mea n'a sosit încă timpul pentru sanarea relelor, și deci astăzi încă, în mod serios nici vorbă nu poate fi de o precisare a pașilor potriviți spre acest scop. Iar ce privește prevenirea pericolelor ce amenință partidul național, unicul paladiu în contra acestora poate fi — după convingerea mea cea mai firmă — numai și numai ținuta corectă a propriilor membri ai partidului național. Acea ținută clară și hotărîtă, după care fiecare aderent sincer al partidului — fără a părăsi terenul legal-constituțional, baza luptei noastre naționale — privește în situațiunea critică de astăzi, *de prima și de cea mai sacra a sa datorință* a ținea cu toată tăria sufltească la dogma politică, în înțelesul căreia *partidul național* — deși de fapt împedat în libera sa mișcare prin cunoscutele ordinațiuni ministeriale anticonstituționale — *de jure sustă și astăzi în întreaga sa organizațiune neștirbită.*

«Dacă aceasta are să fie *dogma politică*, care nici un aderent sincer al partidului național nu o va contesta și nici un membru al partidului nu o poate contesta fără a cădea în eresie politică; dacă mai departe luăm în considerare deoparte, că dezvoltarea unei activități politice a partidului și funcționarea organelor sale în butul ordinațiunilor ministeriale — *deși fără basă legală și anticonstituțională* — este o simplă imposibilitate, iar de altă parte că

orce încercare de acțiuni politice, cu desconsiderarea formelor recerute de organizațiunea partidului nu pot produce — după tristele experiențe din trecut — alt efect, decît tot atîtea lovituri contra ordinii de drept a propriei noastre organizațiuni politice — scurt — dacă nu voim a comite un act de sinucidere politică, nu voim a distruge noi înșine partidul nostru național: — atunci urmează de sine că, — pînă cînd durează starea aceasta excepțională, anticonstituțională, — noi deoparte avem să ne ferim de orice svîrcoliri neputincioase și nedemne de o luptă bărbătească, iar de altă parte avem să susținem cu toată tăria sufletească, prin rezistența pasivă, bazele de drept ale partidului național, stînd fiecare: presidentul, comitetul, delegații și fiecare membru singuratic al partidului, la postul său, resolulut, a nu-l părăsi sub nici o împrejurare, a nu se mișca din loc, ca și un regiment comandat la post expus: stă nemișcat sub ploaia gloanțelor, pînă cînd pozițiunea periclitată și atacată — libertatea de acțiune a partidului — va fi revendicată și salvată.

Cei ce identifică această politică cu politica resignațiunii, care face pendentă lupta națională dela grația contrarilor noștri politici, dovedesc prin aceasta numai: sau că nu știu ce este și ce însemnează în luptele politice ale popoarelor rezistența pasivă, sau că nici astăzi încă nu sunt în curat asupra situațiunii noastre critice. Și într'adevăr ar fi timpul deja, că să fim odată pe deplin în curat în privința aceasta asupra unui punct cardinal în lupta noastră națională: asupra măsurii puterilor noastre și a aceleia a contrarilor noștri.

Să fim odată pe deplin în curat despre aceea, că noi puterii de Stat nu-i putem opune nici o rezistență activă, din contra nici puterea de Stat nu poate să frîngă rezistența noastră pasivă — dacă suntem bărbați.

Puterea de Stat ne poate opri a păși înainte, dar nu ne poate sili a da îndărăt, Cu un cuvînt: puterea de Stat poate să împedice întregul organism al partidului național în libera sa mișcare, dar nu există putere pămîntească, care ar fi în stare să distrugă organismul partidului nostru — afară de noi.

Astăzi deci parola luptei noastre naționale are să fie: *restitutio in integrum*.

Unica armă ne este: *rezistența pasivă*.

Și unic corecta țință este: a nu părăsi nici cit un fir de păr terenul legal, dar a sustinea cu toată tăria sufletească bazele de drept ale organizațiunii noastre politice, ale partidului național.

Căci fără organizare politică nu se face luptă politică, și fără partidul național nu se face politică națională.

Iar partidul național va susta pînă atunci, pînă cînd el va trăi în inimele noastre.

A ne lepăda deci în aceste momente supreme de bazele de drept ale organizațiunii noastre politice, ar însemna, că noi înșine am desăvîrși — fie din nepricepere, fie din lașitate — opera de nimicire a partidului național, opera de nimicire, ce contrarii noștri politici cu toată puterea de Stat, ce o au în minile lor, n'ar putea să o desăvîrșească.

Astfel judec eu starea de *ex-lex*, ce ni s'a impus prin ordinațiunile ministeriale anticonstituționale, și astfel am judecat-o dela începutul ei. De aceea m'am opus fiecărei încercări, ce se ivise din sinul partidului național în direcțiunea de a ne abate dela bazele de drept ale organizațiunii noastre politice. Dar tot odată am trebuit să fac și trista experiență, că vederile mele n'au avut destul pond spre a împedica greșelile făcute. Poate că nici astăzi nu voi fi mai fericit; țin însă de doctorința mea a spune în momente decisive părțile mele cu toată francheța și fără privire

la aceea : că oare de sunt populare, sau ba ? O fac aceasta spre liniștirea conștiinței mele. Astfel am făcut-o și de astă dată, iar domniile-voastre veți decide : că oare le primiți, sau ba.

Birchis, 12 Iunie 1899.

Cu distinsă stimă :
«Alex Mocsonyi».

DIN PRESA DE PEȘTE MUNȚI

Sub titlul «*Lasciate ogni speranza*» *Tribuna* din Sibii publică următorul articol:

Ideia *asimilării* altor popoare doară nicăiri n'a fost primită cu mai mare entuziasm, ca la Maghiari, nicăiri nu s'au pus atâtea silințe întru realizarea ei, ca în Ungaria și cu toate aceste chiar aici încercările de asimilare, de contopire a popoarelor nemaghiare în rassa maghiară, au suferit cea mai desăvârșită derută.

În special o putem afirma aceasta despre încercările făcute față de noi, de Români, la cari asimilarea, sau pentru cazul nostru, maghiarisarea, n'a făcut nici un progres vădit și nu sunt prospecte să facă nici în viitor.

Causele acestei derute sunt ușor de aflat pentru or și cine, care cunoaște firea și caracterul popoarelor din Ungaria și în deosebi caracterul național al popoarelor din Ardeal, unde progresele de maghiarizare sunt zero.

Pentru ca un popor să poată asimila pe altul, se recer cu deosebire două condițiuni esențiale, cari lipsind, asimilarea este imposibilă. O condițiune se recere dela poporul asimilător și alta dela cel menit a fi asimilat. Poporul asimilător trebuie să aibă aptitudini spirituale și morale superioare, față de celalalt popor, iar acesta iarăși trebuie să fie de un caracter național puțin dezvoltat, să aibă calități mai inferi-

oare, ca astfel îndulcit de caracterul popoului străin, așa zicind pe nesimțite să-și peardă tot ceea ce constituie eul său național și să se asimileze.

Dacă aceste condițiuni există mai mult sau mai puțin la două diferite popoare, se poate îndeplini asimilarea, favorisată fiind și de anumite împrejurări locale.

Să examinăm acum întru cât există și se pot valida aceste condițiuni în cazul nostru.

Poporul maghiar, care din nefericire și-a impus problema de a ne asimila, nu este cu nimic superior popoului nostru, nici în privința morală. Calitățile nobile ale caracterului popoului maghiar le aflăm și la poporul nostru, dar în număr poate mai mare, fără de a exista la noi toate acele scăderi, cari îl fac pe maghiar repulsiv. Astfel în privința aceasta noi și Maghiarii stăm față în față cam pe o treaptă egală, fără de a fi superiori în aptitudini unul față de celalalt.

Maghiarilor le lipsește *forța naturală* de asimilare și ei nu vor a pricepe, că aceasta nu se poate înlocui cu *forța măiestrită*, cu forța brutală, prin cari ni se impune maghiarisarea, cu scopul de a ne asimila.

Dar dacă poporul maghiar nu întrunește condiția principală de popor asimilător — superioritatea în aptitudini și calități — cu atît mai puțin întrunim noi condiția recerută dela un popor menit pentru asimilare.

La poporul român *conștiința națională* a fost dezvoltată de secolii, la care ținea atît de mult, încît chiar și *legea* (religiunea) sa a declarat-o de națională, de *lege românească*. La el naționalitatea și legea erau una și aceeași, la care a ținut cu sfințenia, cu care ține și acum la ambele.

De altfel alipirea strînsă la naționalitatea proprie este o caracteristică comună a popoarelor ardeleni, ceea ce în alte țări poliglote nu se manifestă așa pregnant. Pe cît de diferite sunt la caracter și însușiri

aceste popoare, pe atât de mult se unesc în o caracteristică comună : *în strictețea de a-și păstra rassa proprie.*

Această însușire a popoarelor ardeleni s'a observat de mult. A observat-o și a marcat-o deja la finea secolului trecut scriitorul ardelean *Lebrecht*, care în o carte a sa etnografică apărută la 1792, asupra popoarelor transilvane, în privința aceasta scrie următoarele :

«Pe lângă toată coatingerea popoarelor, «cari locuiesc destul de amestecate în Ardeal, ele nu împrumută unul dela altul «nimic, ci își păstrează în tot deauna neatinse caracterul național, precum și religiuina, datinele și obiceiurile.

«*Această constanță și predilecție de a transplanta la urmași datinele naționale proprii, portul, religiuina, modul de cugetare, — pe lângă o amestecătură atât de mare a caracterelor, pe același teritor și și în același sat, — este trăsătură caracteristică principală a Ardeleanului*» (1).

Această caracteristică este foarte nemeșrită. Popoarele din Ardeal sunt atât de conservative față de naționalitatea lor, în cit nici între Maghiari și Săcui, (înțelegem poporul), două rasse foarte aproape înrudite, nu se face mai de loc amestecare, asimilare. Dar dintre celelalte popoare, al nostru este cel mai riguros întru păstrarea naționalității sale.

Dacă Maghiarii, înainte de a bate alarma și a se apuca de munca sică a maghiarisării, ar fi luat în considerare cele schitate aci, ar fi înconjurat atâtea sbuciumări zădarnice și n'ar fi ajuns abia acum la convingerea ce o aflăm mărturisită în primul articol al lui «*Pesti Hirlep*» dela 11 August c., că :

«*Visul asimilării a dispărul ; datele rezultatelor practice l'au făcut să dispară*

(1) Michael *Lebrecht*: *Über den Nationalcharakter der in Siebenbürgen befindlichen Nationen*, Wien, 1792, pag. 8.

cum dispere negura sub influența razelor solare».

Ciți dintre Maghiari vor mărturisi credința exprimată în aceste șire, nu știm, dar pe basa celor atinse mai sus, zicem și acelora, cari cred încă în rezultatele maghiarisării forțate :

Lasciate ogni speranza...

Asupra situațiunei primejduite a preoțimei din Transilvania, *Gazeta Transilvaniei*, face următoarele reflecții :

Aruncind o privire asupra stărei de față a Romanilor din toată monarhia noastră, a celor din Ardeal, Banat și țara unguerească, ca și a celor din Bucovina, vedem, că prigonirile dușmanilor limbei și ai naționalității noastre se îndreptează acum de un timp încoace tot mai mult în contra preoțimei noastre naționaliste. Ei văd, că tăria și vinjosia poporului român își află un razim puternic în această preoțime cu iubire de neam și cu credință în viitorul lui. De aceea nisuesc a o sugruma și pe aceasta, a o face atirătoare de bunul plac al celor dela putere și a o înștrăina astfel de popor.

La noi tocmai acum se petrece un fapt care dovedește în chipul cel mai băător la ochi această nisuință ticăloasă a adversarilor bisericeii și ai națiunei noastre. Eri și alaltăeri au ținut în Pesta mare sfaț episcopii româno-catolici în frunte cu primatele, cu scop de a lua o hotărire cu privire la regularea autonomiei bisericeii lor pe basa propunerei, ce a tăcut'o comisiunea aleasă de congresul catolic ungueresc.

Știm, că această comisiune a propus, ca biserica română unită să fie contopită în automia bisericeii catolice unguerești, adică să ajungă Strigoniul stăpin pe ea și metropolitul nostru unit să fie supusul directoratului congresului și al primarului ungueresc.

La conferința episcopilor româno-cato-

lici au luat parte și episcopii români uniți, în frunte cu metropolitul, și au protestat în contra uneltirilor comisiei congresului, arătând, că biserica română unită are propria sa autonomie și vrea să și-o reguleze de sine stătător. Dacă bine au făcut arhierii români uniți de a supune plîngerile lor episcopatului romano-catolic, viitorul va arăta. Noi ținem, că Românii uniți neavînd nici un amestec cu catolicii unguri, metropolitul și sufreganii săi făceau mult mai bine, dacă rămîneau acasă și conchetau marele sinod mixt pentru regularea treburilor bisericeii.

Dar nu numai pe terenul acesta se unelțește contra caracterului național al preoțimei și al bisericeii române, ci pe toate terenurile. N'avem, decît să amintim afacerea ajutorului de Stat și toate ordonanțele și măsurile, cari tind a persecuta preoțimea noastră naționalistă de amîndouă confesiunile.

Reaua pildă, ce o dau stăpînitorii noștri unguri, vedem, că este acum urmată și de către guvernăntii venetici ai Bucovinei. În urma îmbucurătoarei mișcări naționale din anii din urmă, a început și în sînul preoțimei fraților noștri bucovineni să se dea tot mai mult pe față dorința de a lupta alături cu mirenimea însuflețită pentru cauza națiunii române, pentru drepturile și libertatea ei. Aceasta, firește, n'a fost pe placul dușmanilor românismului din Bucovina, de aceea au hotărît a porni în contra preoților naționaliști o prigonire mai aspră, decît pînă acum. Semnalul l'a dat însuși președintele țării, de popor urgisitul Bourguignon, cînd în ziua nașterii Majestății Sale a întîmpinat deputația clerului Român bucovinean cu învinuirea, că parte mare din preoții români, adică naționaliștii, ar fi lipsiți de lealitate și de adevărat patriotism.

Ziarele, cari au criticat această purtare răutăcioasă a presidentului țării, au fost

confiscate; mai întîiu fu confiscată «Patria» și în urmă chiar și «Deșteptarea»; gazeta pentru popor, ce apare în Cernăuți și care s'a plîns și ea, că li se impută Românilor bucovineni, că nu sunt credincioși împăratului, fiind că își iubesc neamul și tricolorul național, care, zice, cuprînde culorile din marca țării Bucovina și «este semnul văzut, că Români suntem și Români avem să și murim pe pămîntul nostru românesc».

Era de prevăzut, că dușmănoasa purtare și prigonirile, ce acum se îndreaptă și în contra celurului român ortodox oriental din Bucovina, vor stîrni cea mai mare indignare în sînul acestuia. S'au și ridicat din mai multe părți voci bărbătești, cari apelează la preoțimea română, ca să ceară satisfacție pentru ofensa ce i s'a făcut din partea presidentului țării. Astfel energicul preot din Drăgoești, Atanasie Procopovici, invită pe frații săi în Christos la o «energică și solidară împreună pășire», căci, zice, «vedem pîngărită demnitatea noastră preoțească, subminată autonomia bisericeii, periclitat viitorul copiilor noștri, iar cel mai patriotic popor de sub sceptrul habsburgic, care totdeauna a strălucit prin neclătită fidelitate către imperiu și dinastie, hatjocorit în cele mai sfînte sentimente!»

Acesta este glasul unui vrednic păstor sufletesc al poporului român și, dacă toată preoțimea română bucovineană se va pătrunde de acest spirit, n'avem să ne temem de soarta și de viitorul fraților noștri din Bucovina.

Dela energia, cu care vor lupta ei în contra încercărilor de a-i terorisa, sugrumînd simțul național al poporului, va atîrna isbînda causei drepte a românismului din Bucovina.

Dea ceriul, ca preoțimea noastră română de pretutîndeni, chemată a fi în primul șir un scut credincios al limbei și naționalității noastre, să fie însuflețită de sfîntul

foc, care în cursul vremilor a încălzit cu atita putere inimile luptătorilor pentru apărarea neamului românesc, a drepturilor și a libertății sale!

„DACO-ROMÂNISMUL“

Cetitorii noștri știu că toate fărădelegile comise de Unguri împotriva Românilor pornesc din frica celor dintii de ceea ce ei numesc Daco-Românismul, adică tendința noastră de a uni toate țările locuite de Români într'un singur Stat.

Ziarul clerical-conservator «*Alkotriány*» din Budapesta a publicat nu de mult un articol al unui Domn Daniel *Keményffy*, care căuta să arate, că George Șincai, marele nostru istoric, ar fi lansat între noi ideia Daco-Românismului.

La acest articol insinuant și scris fără pricepere, aceeași foaie publică deunăzi un fel de răspuns sub pseudonimul «*Gedeon*», răspuns pe care ținem să-l reproducem și noi.

Autorul începe prin a spune:

Nu de mult a apărut din pana lui Daniel *Keményffy* în coloanele acestei foi un articol despre *George Șincai*, ca despre părintele și începătorul Daco-românismului. A rectifica acest studiu într'o parte sau alta, am aflat cu atât mai necesar, căci dacă publicul cetitor ar lua de bani buni tot ceea ce afirmă d-l *Keményffy* după isvoarele sale neîntemeiate, dispozițiunea și de altmintelea, dușmănoasă față de Români numai s'ar înăspri, iar abisul, care din străvechi timpuri se tot mărește cu o primejdioasă tendințiositate între Români și Maghiari, ar deveni și mai imposibil de trecut.

Keményffy și-a scris articolul pe baza lui *Hunfalvy Pal*, împrumutînd dela acesta și numirea de *rumun*, precum și acea țesă lipsită de temei, că autohtonitatea mult controversată a Românilor în Ungaria trebuie cu atât mai virtos combătută, pentru

că Românii pretensiunea drepturilor lor istorice și-o întemeiază pe faptul, că ei au fost locuitorii străvechi ai acestei patrii, cu mult înainte Ungurilor. Iar deoarece Șincai a vestit *pentru prima oară* această autohtonitate, el este întemeietorul daco-românismului; trebuie deci demascat, trebuie coborît de pe acel pedestal, pe care l'au așezat Românii fără nici o vrednicie. De aici apoi se explică, că *Keményffy Daniel* presentă pe Șincai ca pe agitator scrîntit la minte, care nu merită, decît compătimire cel mult.

Nu putem nega, că a presenta astfel pe Șincai e ceva consecuent din partea acelei școale istorice și limbistice, precum și politice, care și-a proclamat de maestru pe *Hunfalvy Pal*, dar e imposibil de admis, că acest fel de iconă ar fi fidelă și adevărat.

Hunfalvy a fost fără îndoială un învățat zelos, care bucuros și mult a lucrat pentru elucidarea trecutului istoric al poporului român, dar metoda lui a fost cu desăvîrșire greșită, atît pe acest teren, cît și în altă parte, căci toate cîte contraziceau principiului său considerat din parte-i de curatul adevăr, le-a pus pur și simplu la dosar, sau — le-a ironisat cu frase mai mult sau mai puțin ingenioase. Așa i-a succes apoi lui să seducă istoriografia pe o cale rătăcită și să o pună în serviciul politicii de zi, dar lumină n'a putut arunca asupra istoriei românești, cel puțin adevărată lumină nu. Aflînd, peste tot numai Slavi, servicii a făcut numai panslavismului.

Tot dela el își are origina și numirea de «*rumun*» fabricată pe contul Românilor, ceea ce a produs în adevăr justă indignațiune în Români; vătămînd în cele mai intime sentimente ale sale un popor întreg și contestîndu-i chiar și dreptul de a se numi așa, precum voește și precum are drept.

Ași ajunge prea departe, dacă a-și voi să examinez direcțiunea și metoda lui *Hunfalvy* și al urmașilor săi. Fie-mi permis să vorbesc numai despre numele Românilor, autohtonitatea lor și despre adevăratele merite ale lui Șincai, pentru de a rectifica cele zise de *Keményffy*, ceea ce eu aflu de foarte necesar.

Poporul român nu s'a numit nici cînd

pe sine decît *român*. Limba română și-a îmbrăcat forma actuală în acel timp, cînd exista încă imperiul roman și cînd însemna mult, dacă cineva se putea numi *roman*. În decursul timpului însă limba română tot sunetul precedat de *n* l'a transformat într'un sunet, ce se apropie de *i* și așa s'a născut un nou sunet, care limba română îl însemnează cu *â* și care străinul cu greu îl poate pronunța. Sunetul acesta nu poate fi redat nici cu *i*, nici cu *u*; trebuie deci conservat original cel puțin în scriere; și conservat trebuie și în limbile străine, întrucît o permite aceasta dezvoltarea mai nouă fonologică a respectivei limbi.

Drept aceea în ungurește vom scrie și pronunța «román», întocmai precum și constituțiunea noastră cunoaște numai aceasta numire. Și eu nu pot pricepe, ce scop poate avea, să mai întăriți susceptibilitatea altora și prin schimosirea cuvintelor. Decît numirea de «rumun», cu mult mai corectă e numirea istorică de «valah» (*oláh*), contra căreia s'a ridicat voci la timpul său numai pentru că această numire ajunsese să coincidă cu noțiunea de *iobag*, ceea ce, slavă Domnului, de mult s'a dispărut.

Dar mai zic Hunfalvy și consoți, că numirea de «rumun» e și pentru aceea corectă, pentru că Românii n'au nici în clin, nici în mîneacă cu vechii Romani; trebuie sistată credința deșartă a Românilor în romanitatea lor, pentru că pe aceasta se bazează visurile primejdioase ale înființării unei Daco-Români.

Ei bine, dacă în părțile răsăritene ale vechiului imperiu roman avem în limba poporală latină încetățenită și răspîndită aici deja dela primele colonii continuitatea și dezvoltarea mai departe a limbii latine, și dacă limba română de azi se poate considera de continuare a acestei *lingua romana vulgaris*, atunci, da, Românii de azi au și în clin și în mîneacă cu vechii Romani. Că limba română de azi a împrumutat multe elemente traco-albaneze și slave aceasta nu dovedește, decît, că multe a învățat dela diferitele popoare și că pe multe din acestea și le-a asimilat. Românii stăpînitori și Tracii și Dacii latinizați s'au contopit într'un popor, și în chipul acesta s'a născut poporul român de azi, care stă în același raport față cu anticii Romani, ca

și Francezii, Italienii sau Spaniolii. N'are deci nimeni nici un motiv să se acățe de numirea de român.

În ce privește apoi autochtonitatea mult discutată a Românilor ardeleni, despre această cestiune multe s'ar putea spune. Că la venirea Maghiarilor, Românii locuiau pe ambii țărmuri ai Dunării, aceasta n'a mai poate azi nimeni contesta. Că deja pe timpul notarului anonim al regelui Bela, Românii erau în astfel de număr, încît însuși Anonymus îi numește un popor, care trebuie că numai cu greu a putut fi subjugat, aceasta nu dovedește altceva, decît că pe timpul venirii Ungurilor, *Ardealul* n'a fost nici al Dacilor, nici al Goților, nici al Slavilor, ci *al Românilor*, întrucît a fost un teritoriu locuit, sau cel puțin al Românilor.

Din toate acestea însă nu poate fi trăsă nici o concluziune politisă. Dacă toate naționațitățile, provocîndu-se la autochtonitatea lor, ar porni acțiune politică, sau chiar războiu, atunci nici un popor n'ar fi acasă în patria sa. Dacă prevedința divină a voit ca o parte a României să-și alcătuiască statul său independent, iar altă parte la un loc cu Maghiarii, din faptul acesta nu se poate conchide, decît comunitatea intereselor, dar nici cînd la o ațîțare reciprocă a Românilor și Maghiarilor.

Iar George Șincai, unul din distinșii istorici ai Românilor din suta trecută, cînd s'a reîntors din Roma în 1779, zău, nu ura contra Maghiarilor l'a făcut să ia pana în mîna. Situațiunea politică a Românilor, starea deplorabilă de iobagi a acestora, în adevăr nu mai era de suportat; dar Șincai deși ar fi putut lua parte în răscoala lui Horia din 1784, el totuș a stat departe. E adevărat, că a avut serioase neplăceri cu episcopul său, dar motivul n'a fost Șincai, sau viața privată a acestuia, ci «*Supplex libellus Walachorum*», în care s'a cerut dela dieta Ardealului, ca și Românii să fie primiți în șirul «națiunilor», de unde a-i eschide, precum însuși Kossuth Lajos a recunoscut-o, a fost o mare anomalie. Amărăciunile pricinuite lui din partea dușmanilor săi, l'au făcut pe Șincai să ia lumea în cap, murind la urma urmelor în sînul unei distinse familii maghiare, ca prietenul mai multor aleși scriitori maghiari

contemporani. Aceea; ce se tot zice despre Șincai, că censorul ar fi scris pe istoria lui: «Opus igni, autor patibulo dignus» — e o astfel de scornitură, care însuș Hunfalvy a combătut-o. (Vezi broșura lui: Cum se fac unele istorii?) Că ce cultură a avut Șincai, aceasta o dovedesc operele lui: Dicționar de istoria naturală în 4 limbi (latin, român, german, maghiar); Istoria naturală (zoologie, botanică, mineralogie), Abecedar în 4 limbi, Manual de aritmetică și religione, și în fine marea Cronică a Românilor, care pe deplin a apărut numai în edițiunea lui Laurian din 1853.

Nu despre George Șincai trebuie să se citească, ci el însuși trebuie citit, comparându-l cu operele tovarășilor săi Petru Maior și Samuil Clain, și studiind epoca, în care au trăit, și împrejurările, între cari au scris. Esagerările lor le-a spălat vremea, ei înșiși și mai ales Șincai vor rămânea mărețe figuri ale istoriei culturale și literare române.

Tare rătăcesce Kemenyffy, dacă crede, că Românii numai dela Șincai încoace se numesc pe sine locuitori străvechi ai Ardealului. De când vestește faptul acesta împăratul Keczavmenos în suta a X-a, de când există cronicari români, de atunci aceasta a devenit o astfel de generală credință, o astfel de dogmă în popor, care azi nu se mai poate stîrpi nici din inima celui mai maghiaron Român.

Dar ce rezon ar și avea aceasta.

☞ Să facem mai bine politică, societate, cultură adevărată creștinească, și la focul dragostei nefalșificate creștinești, Românii străvechi locuitori ai piscurilor Ardealului, precum și inimosul Maghiar al pustiei, vor deveni fii reciproc respectați ai creștinei Ungarii.

Că lucrul acesta de-oamdată merge atît de greu, cause nu e Șincai, ci aceia, cari nu vöesc să învețe nimic dela istorie.

ALEGERI NOI IN UNGARIA?

Cetim în «*Tribuna Poporului*»:

Legea despre judecătoria Curiei în afaceri electorale, votată în urma compro-

misului partidelor în luna Februarie, are un paragraf (§ 7.), în sensul căruia nu cade în categoria corupției electorale căratul alegătorilor la locul alegerii și îndărăt acasă.

De oare ce însă, precum orcine lesne pricepe, și sub acest titlu încă se pot săvîrși abuzuri de corumpere, paragraful următor celui pomenit orînduește, că: «costul căratului pentru fie-care comună a cercului electoral în deosebi îl stabilește autoritatea comitatensă respectivă, și anume, luînd în considerare împrejurările de comunicație și anotimpurile, îi statorește din 3 în 3 ani.

Ministerul de interne Széll a trimis zilele acestea către toate municipiile comitatense o circulară, în care le reamintește și explică aceste dispozițiuni ale sus zisei legi; și dîndu-le îndrumări specifice, cum să îndeplinească paragraful despre statorirea căratului alegătorilor, cere categoric să i se înainteze rezultatul gata al lucrării, cu toate documentele și eventualile protestări, cel mult pînă la 30 Nombre a. c.

Să fie oare semn, că stăm în preajma nouelor alegeri dietale?

SZÉLL ȘI AUSTRIA

«Magyarország» dela 15 c., își sfîrșește articolul său special despre situația politică cu următoarele concludsiuni:

«Poziția actuală a guvernului ungar față cu chestiunea (?) austriacă poate fi resumată în două propozițiuni, anume:

«1. Alipirea riguroasă la alcătuirea legală a delegațiunilor.

«2. Nici un fel de amestec din partea Ungariei în trebile Austriei în interesul nici unuia dintre popoarele ei».

Cum vine foaia independistă să publice ea asemenea declarațiuni laconic de categorice, par'că în numele guvernului și cu un fel de colorit oficios?

Tocmai fiind că *Bartha Miklos*-istii cu

foaia lor sunt tot așa de independiști guvernamentali sub Széll, cum erau *Kossuth-Eötvös*-iștii cu «*Egyetértés*» sub Bánffy.

LA COLUMNA LUI TRAIAN

Românii duși la Roma, la congresul orientaliștilor vor depune o coroană de bronz la picioarele coloanei traiane din Roma. Coroana este făcută din două ramuri, una de stejar și alta de laur, legate printr'o panglică, pe care se află inscripția: «*Divului Nerva Traian, fundator Daciei. — Românii, oaspeții Romei, 1899 Octombrie*». In mijlocul coroanei e marca României, iar pe frunze sunt gravate numele principalilor domni ai României. Autorul acestei coroane e un tânăr sculptor, d-l Ettore Cadorin, de curînd stabilit în România, care a mai făcut diferite lucrări particulare. Coroana a fost turnată la școala de arte și meserii din București. Ea va fi dusă la Roma, unde cu autorisația guvernului italian se va depune la picioarele coloanei Traiane.

Die Socialisten in der Nationalitätenfrage

Der Dualismus hinkt eigentlich schon seit seiner Geburt; jetzt aber scheint er an beiden Beinen gelähmt zu sein. Er kann sich nur mühselig mittels Stelzen nothdürftig bewegen. Über kurz oder lang dürfte er wahrscheinlich total bewegungslos, wie ein Kadaver, daliegen. Die Delegationen können in Österreich nicht gewählt werden, die magyarische Delegation allein aber taugt nichts, denn sie kann unmöglich einseitig bindende Gesetze für *gemeinsame* Fragen und Angelegenheiten erbringen.

Für jeden denkenden Beobachter ist es

heute unzweifelhaft, dass dieses auf Vergewaltigung von Recht und Billigkeit aufgebaute dualistische Gefüge unhaltbar geworden ist: die Macht der realen Verhältnisse ist eben grösser, als die Spitzfindigkeit Derjenigen, die dieses unnatürliche und lebenslose Staatsrecht aufrechterhalten möchten.

Die Socialisten Österreichs, die in letzterer Zeit die Abgrenzung der Nationalitäten und die Bildung von diesen entsprechenden Einzel-Staaten auf Grund eines Föderativ-Systems fordern, werden noch die Genugthuung haben, diese Idee verwirklicht zu sehen. Es wird wohl traurig für die österreichischen so hochtrabenden politischen Kreise sein, auf diese heute von den Socialisten aufgegriffene Idee zurückkommen zu müssen. Aber diese Demüthigung wird ihnen nicht erspart bleiben, denn diese Idee allein vermag die Nationalitätenfragen zu lösen und den Dualismus zu ersetzen. Sie werden dadurch natürlich dem Socialismus ein Prestige verschaffen und die socialistische Propaganda mächtig fördern, denn schon heute hat dieses Programm der Socialisten zahlreiche Anhänger unter den ihnen sonst nicht gerade freundlich gegenüberstehenden Nationalisten der Habsburg-Monarchie. Das ging dem Nachbar-Reiche noch ab: eine Verbindung der Nationalitäten mit den Socialisten!

Es ist eben eine alte und sich stets wiederholende Erfahrung, dass die Regierungen es sind, die die Staaten zu Grunde richten. Anstatt dass die Wiener Kreise die Augen öffneten und sich endlich von der Nothwendigkeit einer solchen radicalen Änderung des Dualismus überzeugten, tändeln sie seit Jahrzehnten mit «Sprachenfragen» und «Sprachenverordnungen» herum ohne den Schatten eines Erfolges aufweisen zu können.

Im Gegentheil, sie treiben das Wasser

auf die Mühle gerade derjenigen Elemente, die sie sonst zu bekämpfen angeben, die aber schlaue genug sind, das Praktische in gewissen Fragen herauszufinden und für ihre internationalen Parteizwecke auszubuten.

Magyarische Drohungen

Die Rede des jungen Grafen Tisza am Arader Festessen hatte in den Kreisen der Chauvinisten die grössten Hoffnungen auf eine baldige Versöhnungs-Action zwischen Rumänen und Magyaren geweckt.

Der magyarische Magnat hatte sich doch herabgelassen von so etwas wie von einer gewissen «Interessengemeinsamkeit» zwischen diesen beiden Völkern zu declamieren und das genügte den phantasiereichen magyarischen Zeitungen, alle möglichen Combinationen zu machen. Es hiess täglich in verschiedenen Varianten die Rumänen hätten beschlossen, an den nächsten Wahlen Theil zu nehmen.

Neulich aber erschien in den rumänischen Blättern ein politischer Brief des Herrn Alex. von Mocioni, eines der Führer der Rumänen.

Herr Mocioni äusserte da, die Rumänen müssen ihre Politik der passiven Resistenz fortsetzen und an ihrer Partei-Organisation mit allen Kräften festhalten.

Darob ein gewaltiges Geschrei in den magyarischen Zeitungen.

Für den der magyarischen Sprache unkundigen Leser dürfte es sehr interessant sein, den Gedankengang der Magyaren in dieser Frage kennen zu lernen.

Wir übersetzen hier einige Stellen des betreffenden Artikels aus dem *Budapesti Hirlap*:

Ungarn ist keine Walachei, kein Sachsen-

land, keine Slowakei und kein Serbien (Gott, wie geistreich! d. U.), sondern ein von den Magyaren vor Tausend Jahren erobertes und gegründetes Reich (*birodalom*). Dieser Staat kann nicht anders als magyarisch sein und er würde aufhören zu bestehen, wäre er nicht magyarisch. Die Bürger dieses Staates, die auf diesem Boden geboren sind, können immerhin verschiedenen Nationalitäten angehören; doch in einem Vaterlande, in einem Staate bilden sie alle zusammen eine einzige politische Nation — *sie alle sind Magyaren*.

Das ist ein sehr altes Princip. Alex. Mocioni ist ein reicher und vornehmer Walache, intelligent und gebildet; nun besterht uns gegenüber, in einem an Ratiu adressirten Brief, auf dem Standpunct der Negation und verkündet wieder die Politik der walachischen Nationalpartei, des passiven Widerstandes. Im Wesen ist das nichts anderes als die Negation des magyarischen Staates; das Zurückziehen der Walachen aus dem Rahmen der Verfassung und des gemeinsamen politischen Lebens damit sie, zu einer Gruppe organisirt, der magyarischen Staatsidee, wohl nicht mit bewaffneter Macht, doch durch Separation Widerstand leisten.

Was würden wohl unsere walachischen Brüder sagen, wenn wir dasselbe thäten wie die Preussen in Bromberg?... Wenn wir mit der *Tribuna* so verfahren würden wie die Russen in Finland mit den schwedischen und finländischen Zeitungen verfahren?

Oder wenn wir so vorgingen wie die Tschechen in Prag und Znaim, wo sie den Deutschen die Köpfe einschlagen, wenn die Deutschen den tschechischen Charakter Böhmens leugnen und die tschechische Sprache nicht als Staatsprache anerkennen wollen».

Also, die Magyaren könnten gegebenenfalls dieselbe Politik machen, die seitens des Deutschen Reichs und seitens Russlands befolgt wird!...

Und diese Halbnarren führen das grosse Wort in der Politik der Habsburger Monarchie!